

JOSÉ MAURO DE
VASCONCELOS

Kayığım
Rosinha

Çeviri: AYDIN EMEÇ

17. BASKI

♥ can
modern

JOSÉ MAURO DE
VASCONCELOS

KAYIĞIM
ROSINHA

Can Modern

Kayığım Rosinha, José Mauro de Vasconcelos

Çeviri: Aydın Emeç

Rosinha, minha canoa

© 1963, Companhia Melhoramentos de São Paulo, Brezilya

© 1983, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1983

17. basım: Nisan 2022, İstanbul

Bu kitabın 17. baskısı 2 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Emrah Serdan

Düzelti: Aylin Samancı Elmasdağ

Mizanpaj: M. Atahan Sıralar

Dizi tasarımı ve sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak uygulama: Bilal Sarıteke / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Türkmenler Matbaacılık Reklam San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. No: 16-18

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 43087

ISBN 978-975-07-4802-8

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750748028

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

JOSÉ MAURO DE
VASCONCELOS
KAYIĞIM
ROSINHA

ROMAN

Çeviri
Aydın Emeç

♥can

José Mauro de Vasconcelos'un Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Şeker Portakalı, 1983

Güneşi Uyandırılım, 1983

Yaban Muzu, 1984

Kardeşim Rüzgâr, Kardeşim Deniz, 1985

Delifişek, 1993

Çıplak Sokak, 1994

Kırmızı Papağan, 1998

JOSÉ MAURO DE VASCONCELOS, 26 Şubat 1920'de, Rio de Janeiro yakınlarındaki Bangu'da doğdu. Yarı Kızılderili, yarı Portekizli yoksul bir ailenin on bir çocuğundan biriydi. Ailenin yoksulluğu nedeniyle, çocukluğunu Brezilya'nın kuzeydoğusundaki Natal kentinde, akrabalarının yanında geçirdi ve okumayı tek başına öğrendi. Resim, hukuk ve felsefe alanında öğrenim görmek istediye de vazgeçti. Natal'da iki yıl tıp eğitimi aldı. Çeşitli işlerde çalıştı. Boks antrenörlüğü, muz taşıyıcılığı, gece kulübünde garsonluk, ırgatlık, balıkçılık yaptı. Bir süre Kızılderililer arasında yaşadı. 1942 yılında yazdığı ilk romanı *Yaban Muzu*'yla eşine az rastlanır anlatıcılık yeteneğini ortaya koydu. Ardından *Şeker Portakalı*, *Güneşi Uyandırılım*, *Kayığım Rosinha*, *Kardeşim Rüzgâr Kardeşim Deniz*, *Delifşek*, *Çıplak Sokak* gibi romanlarıyla ünü Brezilya sınırlarını aştı. Bugün yapıtları birçok ülkede büyük ilgiyle okunan yazar, 24 Temmuz 1984'te São Paulo'da öldü.

AYDIN EMEÇ, 1939'da İstanbul'da doğdu. Gazeteci, yazar, yayıncı ve çevirmen olarak Türkiye'nin kültür yaşamına önemli katkılarda bulundu. 1968'de Cengiz Tuncer'le birlikte E Yayınları'nı kurdu. Daha sonra Hür Yayın'ı ve 1982-1986 arasında da *Cumhuriyet* gazetesi kültür servisini yönetti. Bulgakov, Ehrenburg, Calvino, Kazancakis, Kundera, Vasconcelos gibi yazarların yapıtlarını Türkçeye çevirdi. Aydın Emeç, 24 Nisan 1986'da, henüz 47 yaşındayken yaşama veda etti.

Ciccilao Matazarro için

BİRİNCİ BÖLÜM

Bitkiler

1

Sevgi dolu gevezelik

Bu iş hep böyle son bulurdu: Hayatın pek güzel olduğunu düşündüğü için gülümsüyordu Ze Oroco.

Bu nedenle kürek öylesine tatlı bir plof-plof sesi çıkardı ki, nehrin suyu neredeyse müziğe dönüştü ve kayık, uçarcasına, gevşek gevşek kaydı.

Ilık ve güçten düşmekte olan güneş, bulutların ardına gizleniyor, akşamı birlikte sürükleyerek alçalmaya başlıyordu. Nehrin kıyısında, beyaz kumsalın üzerinde, bir *jaribu*,¹ sonu gelmeyen suskunluğunu sürdürmekteydi. Bir noktadan öbürüne yürüyor, sonra uzun ayaklarının üzerinde yarım çark ediyor, başlangıç noktasına dönüyordu. Yerdeyken çirkin ve bostan korkuluğu gibiydi, uçtuğunda inceliğine erişecek yoktu.

Hafif ve serin-soğuk bir rüzgâr çıktı, adamın çıplak göğsünde bir ürperti gezdirdi. Ama bu da iyiydi; büyük yaz soğğunun habercisiydi.

Ze Oroco ağzını daha da yayarak güldü. Ateşin çevresinde geçen geceleri, kuru odunlar üzerinde uçuşan alevlerin kızıl dillerini, oracıkta hemen yakındaki o sayısız yıldızları, gövdeleri kavurucu güneşte yorgun düş-

1. Leylek türünde bir kuş. (Ç.N.)

müş, yumuşacık battaniyelerin altına gömülmüş, geceyi kaplayan soğuktan korunmaya çalışarak uykuya dalan insanların konuşmalarını düşünüyordu.

Nisan ayının sonu yaklaşmaktaydı. Gelecek yıldan önce büyük yağmurlar yağmazdı artık. Belki birkaç hafif sağanak daha düşerdi. Belki bir gün sürecek bir yağmur bastırırverirdi, ama daha uzun sürme olasılığı yoktu.

Nehrin akıntısına karşı ilerlemeye çalıştı. Bu işi göze almak için şeytansı gözüpeklikte bir adam olmak gerekiyordu. Ve de, elleri nasırlaştırıran kancayı, ya da harcanan çabayla kanı köpürten, ıslık çalarak yüreği yerinden hoplatan küreği dibe değdiğinde iyice daldırmak. Korkunç çabalardı bunlar. Gün ışığı ormandaki ağaçları donduruyordu; uzakta gökyüzüne dikilmiş gibi bir görünüşleri vardı.

Serin rüzgâr, yine. Kancaya ağırlık verdi ve Tanrı'yla baş başa verip yorumladı:

“Günaydın, bize bunca dostlukla gelen güzel yaz.”

Ve Tanrı karşılık vermeyip gülümsemekle yetindiğinden küreklere asıldı.

Görüntüyü unuttu ve olup biteni kafasından geçirmeye koyuldu. Üç güne varmadan Pedra'ya ulaşabilirdi. Niçin kendisine bu haberi yollamışlardı? Mutluluk duyuyordu hayattan, balığını yakalıyor ve tuzluyordu, Kızılderili'nin kayığı kumsala baştankara ettiğinde.

“Ne oluyor, Andedura?”

Andedura kayığını kumun üzerine çekti:

“Ze Oroco, orada bi herif va, ‘Doktorum,’ diyo. Hem de doğru söylüyo, çünkü bi sandığı urba dolu, öbürü de ilaç dolu.”

“Benden ne istiyor?”

“Bilmem.”

Andedura, pantolonunun cebinden bir mısır yaprağı çıkardı; avucunun içinde kurutulmuş bir tütün halkasını ufalamaya başladı.

“İster misin, *sinharu*?”¹

“Hiç sevmem o ağzı boka batıran nesneyi.”

Kızılderili, güneşte kuruyan balık türlerini seyretti, sonra uzun dumanlar koyvererek ve aralık gözleriyle öğle sonrası güzelliğinin tadını çıkararak bir an çömeldi. Tütününü bitirdiğinde soyundu, ılık suya daldı, uzun saçlarını silkeledi, yeniden giyindi ve bu kez Ze Oroco'nun yakınına oturdu. Dosttu bu adam! Kızılderili olan herkesin dostu: İster *caraja* olsun, ister *javae*.² Ria Xingu'ya gittiğinde, Ze Oroco'nun bütün o garip ırktan Kızılderililerle bile dostluk ettiği söylenirdi: Camaiuralarla, koca dudakları ve karmaşık adları olan ötekilerle, Txucarramanlarla. Eninde sonunda, koca dudaklı Caiapolar dan başka şey değildi bunlar da.

“Geliyo musun?”

Ze Oroco'nun yüreği acılı bir tıp tıp etti. Kötü bir sezgiyi uzaklaştırmaya, yenmeye çabalayarak kaşlarını çattı.

“Nasıl biri bu adam?”

“Sırık gibi, saçları da turuncu. Şişman, güneşten ötürü hep gömlek değiştiriyο, gömleğini çıkardı mı dayanamıyo, çünkü derisi beyaz, bembeyaz. Koskoca bi göğsü va, ama seninki gibi değil, kıl dolu. Geldiğinde göbeği kocamandı, ama yemeklerimizi sevmiyo sanırım. Beş yıl oluyo. Araguaia üzerinden bize gelen o Peder Gregoro'nun bi kardeşi belki...”

Adamı anlattıktan sonra, yeni bir soruyu bekleyerek sustu Kızılderili.

“Ne yapmaya gelmiş?”

“İnsanları iyileştirdiğini söylüyolar. Herkese iğne ba-

1. Bayım. (Ç.N.)

2. İlkel Kızılderili boyları. (Ç.N.)

tırıyo. İlaçlar veriyo, ilaçlar bi dolu. Çocukların kurdu düşüyo... Ateşi olanları soğutuyo.”

“Beni nereden tanıyor?”

“Öyle işte. Bi dolu adam geliyo, Doktor onlara bakıyo. Soruyo: Başka va mı? Gene bi dolu adam geliyo. Başkası va mı? Seni söylediler onlar da. Buralara geldiğimde, onu ara dediler. Oldu işte. Söyledim sana.”

“Öyleyse...”

Ze Oroco, uzunca, kıvrıcık saçlarını kaşdı. Tek tük kırlar beliriyordu.

“Andedura, benimle yemek yer misin?”

“Hem de uyurum. Konuşuruz.”

“Tamam. Epey oluyor konuşmayı.”

“Vaftiz oğlun, Canari Sariua koca adam oldu.”

Andedura, iriyarı oğlunu hatırlayınca gülümsedi. Bir an, evinde olma isteğini duydu.

“Sana ham şekerle bir olta iğnesi vereceğim, ona götürürsün. Olur mu?”

“Tabii.”

Ufak bir ateş yakmak ve balıkları pişirmek için, Andedura kumsalda çalı çırpı toplamaya çıktı.

O günden bu yana, üç gündür, Ze Oroco akıntıya karşı nehirde kürek sallayıp duruyordu. Üç gün sonra da, Sao Felix’i yirmi beş kilometre kadar aşınca *rio das Mortes*’in¹ ağzını geçecek ve ertesi sabah gün ışıırken Pedra’ya varacaktı.

Düşüncelere dalıp giden Ze Oroco, birden, serseri ve hızlı gecenin yaklaşmakta olduğunu fark etti. Kupkuru, sivrisinekleri uzaklaştıran akşam melteminin yaladığı

1. Mortes Irmağı. (Ç.N.)

bir kumsal bulması gerekiyordu.

Ze Oroco onu düşündü ve dargınlıklarına son vermeyi kararlaştırdı. İki gündür surat ediyordu, kendisiyle konuşmuyordu. Hep barışmayı en son isteyen o olduğundan, önceliği kendisinin elden bırakmaması gerekiyordu.

“Geç oluyor, bir yere yanaşmalıyız, değil mi?”

Sessizlik. Yanıt yok. Ze Oroco üsteledi:

“Şuradaki kumsal hoşuna gidiyor mu?”

O yanıtlamak lütfunda bulundu:

“*Xengo-delengo-tengo*. Fark etmez.”

Ze Oroco ya sabır çekti. Bağırıldı:

“*Credo!* Şu sıralar öyle huysuzlaştın ki! Olur olmaz şeyden nem kapıyorsun. Seninle konuşuyorum da duymazlıktan geliyorsun...”

“*Xengo-delengo-tengo*. Yine ben, değil mi? Hep suç bende. Tartışıyorsun, sinirleniyorsun, sonra da bağırıp çağırıp benim haksız olduğumu söylüyorsun.”

Böyle durumlarda, işin daha da kötüye gitmesini istemiyorsa onaylamak ve bir bahane bulmak uygun düşerdi.

“Şu Doktor olayına sinirlendim de...”

“*Xengo-delengo-tengo*. Öyleyse değişmen gerek. Şu kumsala yanaşalım desem, sen, çalاکürek gidiyor ve öbür kıyıya yanaşıyorsun. Hep canın ne çekerse onu yapıyorsun...”

“Dikkat edeceğime söz veriyorum.”

Sustular. Hava kararıyordu. Nehrin kıyısı neredeyse görünmez olmuştu; kumsalın beyazı yitiyor, yitiyordu...

Ze Oroco kıs kıs güldü. Beriki yumuşuyordu:

“Sence şuraya yanaşsak daha mı iyi olur?”

“*Xengo-delengo-tengo*. Üç kürek daha salla, eşsiz bir yer orası.”

Bunun üzerine, Ze Oroco, sesine Brezilya'nın bütün şeker değirmenlerinin tatlılığını kattı:

“*Xengo-delengo-tengo*. Seviyorum seni. Ya sen?”

“Sana tapıyorum.”

“*Xengo-delengo-tengo*. Yalan söylüyorsun.”

“Yemin etmemi ister misin? Peki. Assisili Aziz Francesco'nun beş yarası üzerine yemin ederim.”

“*Xengo-delengo-tengo*. Assisili Aziz Francesco'nun dört yarası vardı.”

“Beş yarası vardı. Biri büyük, yüreğinde, kimsenin göremediği. Ne haber?”

“*Xengo-delengo-tengo*. Öyleyse sorun yok. Sa... sana inanıyorum.”

Ze Oroco içini çekti, rahatlamıştı. Gökyüzünde *ca-
raja*'ların büyük yıldızı Taina-kan, koca parıltısının çevresinde buzdan bir küçük hale oluşturuyordu.

José Mauro de Vasconcelos, 1920'de Rio de Janeiro yakınlarındaki Bangu kasabasında doğdu. Kızılderili ve Portekizli karışımı bir ailenin çocuğuydu. On beş yaşında lise öğrenimini yarıda bıraktı. Çeşitli işlerde çalıştı. Boks antrenörlüğü, tarım işçiliği, balıkçılık yaptı. Kızılderililerin arasında yaşadı. 1942 yılında yazdığı ilk romanı *Yaban Muzu*'yla eşine az rastlanır bir anlatıcılık yeteneğine sahip olduğunu gösterdi. Ardından *Şeker Portakalı*, *Güneşi Uyandıralım*, *Delifışek*, *Kayığım Rosinha*, *Kardeşim Rüzgâr Kardeşim Deniz*, *Çıplak Sokak*, *Kırmızı Papağan* romanları geldi ve ünü Brezilya sınırlarını aştı.

Kayığım Rosinha, yaşlı bir balıkçı ile kayığının öyküsüdür. Romanın kahramanı Ze Oroco, kayığı Rosinha'yla nehirde dolaşır. Rosinha, sıradan bir kayık değildir; Ze'nin uzun uzun konuştuğu, dertleştiği can yoldaşdır.

#masal #hüzün #masumiyet #çaresizlik #doğa #balıkçılık
#büyülügerçekçilik #brezilya

 can

can yayinlari.com | f | B | t can yayinlari

format

ISSN 176-175-07-4602-8

9 789750 748028